

Verksamhetsrapport

efter kvalitetsgranskning av skolans arbete med
extra anpassningar vid Charlottenborgsskolan i
Motala kommun

Innehåll

Inledning

Bakgrundsuppgifter om Charlottenborgsskolan

Resultat

Syfte och frågeställningar

Metod och material

Inledning

I utbildningen ska hänsyn tas till barns och elevers olika behov. Barn och elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.

Utbildningen syftar också till att i samarbete med hemmen främja barns och elevers allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarskännande individer och medborgare.¹

Om det inom ramen för undervisningen eller genom resultatet på ett nationellt prov, uppgifter från lärare, övrig skolpersonal, en elev eller en elevs vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås, ska eleven skyndsamt ges

¹ Skollagen (2010:800) 1 kap. 4 §

stöd i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen i normalfallet.²

Stöd för arbetet med extra anpassningar återfinns förutom i skollagen främst i Skolverkets *Allmänna råd för arbete med extra anpassningar, särskilt stöd och åtgärdsprogram*.³

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av skolans arbete med extra anpassningar under hösten 2015 och våren 2016 med stöd av Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM). Granskningen vid Charlottenborgsskolan i Motala kommun ingår i detta projekt.

Charlottenborgsskolan besöktes den 12 till 14 januari 2016. Ansvarig inspektör från Skolinspektionen har varit undervisningsrådet Bo Jersenius. Från SPSM har rådgivaren Marie Fogelberg deltagit. I denna rapport redovisas iakttagelser, analyser och bedömningar. Förutom en redogörelse av kvalitetsgranskningens resultat ges även en kort beskrivning av granskningens syfte, frågeställningar och genomförande.

Kvalitetsgranskningen av skolans arbete med extra anpassningar genomförs i ytterligare 14 kommunala skolor. När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. För de skolor som ingått i granskningen ger rapporten en referensram och en möjlighet till jämförelse med förhållanden på andra skolor. Det enskilda beslutet kan därmed sättas in i ett större sammanhang.

Bakgrundsuppgifter om Charlottenborgsskolan

Charlottenborgsskolan är belägen i området Charlottenborg i Motala. Vid tidpunkten för granskningen har skolan cirka 190 elever i förskoleklass och årskurserna 1 – 6. Skolan leds av en rektor. Skolan har under senare år bytt rektor ett flertal gånger och den nuvarande rektorn tillträdde sin tjänst vårterminen 2016.

I årskurs 4 finns en klass med 24 elever. En lärare har ansvaret för undervisningen i matematik och svenska, i andra ämnen undervisar flera andra lärare.

Elevhälsan vid skolan består av skolsköterska, två specialpedagoger, kurator samt skolpsykolog. Elevhälsan är gemensam för flera skolor inom det skolområde Charlottenborgsskolan tillhör.

² Skollagen (2010:800) 3 kap. 5a §

³ SKOLFS 2014:40

Läsåret 2014/15 gick det 11,7 elever per lärare (heltid) enligt offentlig statistik, vilket kan jämföras med rikets 12,1 och Motala kommuns 11,8.

De två elever som Skolinspektionen följt i denna granskning går i årskurs 4. Elevnamnen "Sofi" och "Charles" som används i denna rapport är fiktiva och används för att underlätta läsningen. Skolinspektionen har inför granskningen begärt att få ta del av den dokumentation som finns kring eleverna i form av skriftliga individuella utvecklingsplaner, utredningar inför beslut om särskilt stöd, dokumentation av extra anpassningar kring eleven samt annan beskrivning av skolans arbete för att identifiera elever som kan vara i behov av extra anpassningar.

Som tidigare redovisats har skolan lämnat in framtäyttande planeringar upprättade under vår och höst 2015 för respektive elev, men inte några omdömen om elevernas kunskapsutveckling. Rektorn har istället för omdömen lämnat ett underlag som visar huruvida lärarna bedömer att respektive elev når kunskapskraven och eventuellt förändringar i bedömningen under läsåret 2014/15.

Någon IUP med framtäyttande planering och omdömen har inte lämnats för tidigare årskurser.

Anledningen till att ingen dokumentation skickats in avseende tiden före 2015 uppger den dåvarande rektorn vara att *"I dagsläget kommer vi inte åt tidigare IUP då vi har nytt datasystem."* Skolan har senare kompletterat med en sammanställning av i vilken mån eleverna når kunskapskraven vårterminen 2015, men några skriftliga omdömen har inte skickats in för de båda eleverna.

De båda elever som Skolinspektionen och SPSM följt i granskningen har åtgärdsprogram parallellt med att de ges extra anpassningar. Åtgärdsprogrammen har upprättats under årskurs 3 och reviderats under årskurs 4. Rektorn säger i en kommentar att de åtgärder som framgår av åtgärdsprogrammen är särskilt stöd, medan de extra anpassningarna finns dokumenterade i respektive elevs IUP.

Resultat

1 Genomför skolan extra anpassningar för eleven och görs de extra anpassningarna i ett tidigt skede?

Här granskas om lärare och annan skolpersonal har och har haft ett ändamålsenligt arbete kring eleven för att tidigt identifiera elevens behov av extra anpassningar. Dessutom granskas om extra anpassningar skyndsamt satts in, att de dokumenteras samt om dessa följs upp för att säkerställa att de har avsedd effekt och annars korrigeras.

1.1 Har lärare och annan skolpersonal nu och tidigare ett ändamålsenligt arbete kring eleven för att tidigt uppmärksamma och identifiera elevens behov av extra anpassningar?

Läraren i matematik och svenska uppger att överlämnande har skett från årskurs 3. Läraren har också tagit del av de utredningar och annan dokumentation som finns för respektive elev. Elevernas tidigare lärare har avslutat sin anställning vid skolan varför något fortsatt samarbete inte är aktuellt. De intervjuade lärarna menar att regelbunden och strukturerad samverkan, utöver överlämnande, saknas. Övriga lärare, förutom läraren i matematik och svenska, har inte tagit del av den tidigare dokumentationen kring de aktuella eleverna.

Det framkommer i intervjuer att lärarna har olika system för att kartlägga elevernas kunskapsutveckling och eventuella behov av extra anpassningar. Det framkommer också att det varierar mellan lärare hur och i vilken mån de dokumenterar elevernas kunskapsutveckling och extra anpassningar. Utöver de nationella proven, framkommer inte att skolan gemensamt använder nationella, kommun- eller skolgemensamma prov och tester för att kartlägga elevernas kunskapsnivå och kunskapsutveckling. Någon lärare dokumenterar elevernas kunskapsutveckling i sexveckorsperioder och läraren menar att det ger möjlighet till överblick och kontroll. Läraren i svenska som andraspråk använder screening för att kartlägga elevernas utveckling. Andra lärare menar att det de ser i den löpande undervisningen ger underlag för att följa elevernas kunskapsutveckling. Lärarna är uppmanade av rektorn att löpande markera i skolans elevuppföljningssystem om en elev riskerar att inte nå kunskapskraven samt skriva en förklaring. Avstämning av elevernas kunskapsutveckling görs i "mitterminkonferenser" där lärarna avrapporterar till rektor och varandra. Då diskuteras de elever som riskerar att inte nå kunskapskraven och hur lärarna framöver tänker arbeta för att förbättra dessa elevers resultat.

De företrädare för elevhälsan som Skolinspektionen intervjuat i samband med granskningsbesöket uppger att de inte varit delaktiga i de aktuella elevernas

skolgång. Elevhälsans företrädare menar att det saknas rutiner på skolan för hur elevhälsan ska involveras när det gäller att uppmärksamma eller identifiera elevernas behov av extra anpassningar.

Skolinspektionen vill i samband med detta påtala att det är rektors ansvar att utarbeta rutiner för arbetet med extra anpassningar och besluta hur de extra anpassningarna ska dokumenteras.

De intervjuade lärarna menar att det finns möjlighet för elev och vårdnadshavare att få information och möjlighet att samverka kring elevens utveckling framförallt vid utvecklingssamtalen. Den inskickade dokumentationen visar att elev och vårdnadshavare inte alltid medverkat i samtal om elevens behov. Det beror enligt de intervjuade lärarna på att det varit svårt att etablera ett samarbete med vårdnadshavarna.

Sofi

Eleven Sofi som Skolinspektionen följt har börjat på skolan i årskurs 3. Under större delen av sin tid på skolan har Sofi haft åtgärdsprogram. De utredningar som skolan skickat in och som beskriver elevens behov har gjorts eller initierats av de skolor eleven tidigare varit elev vid. Elevens nuvarande lärare bedömer att eleven numer når kunskapskraven i alla ämnen utom matematik. De extra anpassningar för eleven som beskrivs i det följande härrör från ämnet matematik.

Charles

Eleven Charles som Skolinspektionen följt har under större delen av sin skolgång varit elev på Charlottenborgsskolan. Under delar av sin skoltid har Charles haft åtgärdsprogram. Vid Skolinspektionens besök har Charles haft extra anpassningar sedan mitten av höstterminen 2015. De extra anpassningarna avser ämnena matematik och svenska som andraspråk.

Undervisande lärare har berättat om de extra anpassningar som Charles har för eleven och dennes vårdnadshavare. Enligt vårdnadshavaren är det främst vid utvecklingssamtal som skolan informerat om Charles styrkor och behov. Vårdnadshavaren uttrycker att han är nöjd med den information skolan lämnar om det stöd eleven får i skolan.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att lärare och annan skolpersonal i låg grad har ett ändamålsenligt arbete kring eleverna för att tidigt uppmärksamma och identifiera elevens behov av extra anpassningar. Elevens undervisande lärare samverkar i låg grad för att identifiera behov av extra anpass-

ningar. Elevhälsans kompetens tas inte tillvara. Eleven och elevens vårdnadshavare får normalt information i utvecklingssamtal, men har inte medverkat i utformningen av de extra anpassningarna. Skolan använder inte på ett rutinemässigt sätt gemensamma metoder/verktyg för att identifiera elevens kunskapsnivå och kunskapsutveckling eller svårigheter i skolsituationen som kan påverka kunskapsutvecklingen. Enskilda lärare har istället egna metoder och verktyg för att identifiera och dokumentera elevers behov av extra anpassningar.

1.2 Sätter skolan in extra anpassningar skyndsamt?

Lärarna identifierar var och en efter sitt eget system elevernas behov av extra anpassningar och sätter in extra anpassningar utifrån sin analys av elevens behov. Det kan innebära att lärare sinsemellan har olika syn på en elevs behov och därmed kan det också skilja mellan lärare i vilken mån och hur skyndsamt eleven får tillgång till extra anpassning utifrån individuella förutsättningar och behov.

Sofi

Av intervjun med läraren i matematik framgår att eleven har haft extra anpassningar sedan höstterminen 2015 då nuvarande lärare fick ansvar för eleven. Eleven började på skolan i årskurs 3 och hade under årskurs 3 särskilt stöd och extra anpassningar i flera ämnen. Lärarna menar att de inför årskurs 4 gjort en annan bedömning av elevens behov och att insatserna för eleven numer begränsar sig till extra anpassningar och åtgärdsprogram i matematik. Enligt åtgärdsprogram upprättat 24 september 2015 har Sofi matematik i mindre grupp och specialundervisning någon gång per vecka. Under klassens matematiklektioner deltar eleven i de genomgångar som läraren har i klassen och gör sedan individuellt anpassade uppgifter. I samtal med eleven framkommer inget annat än att extra anpassningar satts in skyndsamt.

Charles

Läraren i svenska som andraspråk har haft Charles sedan årskurs 1. Läraren menar att hon utifrån behoven sedan dess gjort extra anpassningar på grupp-nivå för den grupp som Charles tillhört.

Av intervjun med läraren i matematik framgår att eleven haft extra anpassningar sedan läraren tog över undervisningen från årskurs 4. På samma sätt som för Sofi deltar eleven i de genomgångar som läraren har i klassen och får sedan individuellt anpassade uppgifter.

Vårdnadshavaren bekräftar i intervju att Charles har under en längre tid fått hjälp i matematik.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att lärarna påbörjar arbetet med extra anpassningar direkt efter att de identifierat att eleven är i behov av extra anpassningar. Av elevernas individuella utvecklingsplaner framgår vilka extra anpassningar som lärarna bedömt behövs för att eleven ska nå kunskapskraven.

1.3 Följer skolan kontinuerligt upp extra anpassningar för att säkerställa att de har avsedd effekt för eleven och annars korrigeras?

Skolans rektor menar att det inte finns rutiner för hur lärarna ska dokumentera och följa upp de extra anpassningarna. Av dokument som skolan skickat in avseende de aktuella eleverna framgår inte heller hur eller när de extra anpassningarna kommer att följas upp.

Av intervjun med de undervisande lärarna framgår att lärarna följer upp enligt rutiner de var och en finner lämpliga. Lärarna beskriver att de med olika intervall följer upp elevernas extra anpassningar. Det varierar mellan lärare i vilken mån de dokumenterar de förändringar de gör av elevernas extra anpassningar. Gemensamt för lärarna är att de tar upp och diskuterar anpassningarna under elevens utvecklingssamtal. De intervjuade eleverna säger att lärarna och deras föräldrar pratar om deras skolgång vid samtal, men har svårt att uppge vad som tas upp i samtalen.

Lärarna har avsatt tid för gemensamma diskussioner om sådant de finner angeläget. När lärarna ska ge exempel på hur de samarbetar kring elever i behov av extra anpassningar ger de exempel på att enskilda lärare samarbetar med varandra utifrån egna överenskommelser. Gemensamma rutiner för samarbete saknas eller följs inte menar lärarna. Orsaken till det är enligt lärarna att det saknats en kontinuitet i ledarskapet och att lärarna själva inte prioriterat att skapa gemensamma forum. Lärarna menar också att den elevassistent som följer klassen är en viktig person eftersom hon träffar eleverna i olika sammanhang och tillsammans med olika lärare. Enligt lärarna finns det dock behov av ett utökat samarbete dem emellan. Under intervjun framkommer att lärarna inte alltid är medvetna om vilka extra anpassningar som görs för en elev.

I intervjun med företrädare för elevhälsan uppger dessa att de inte har tillräcklig kännedom för att besvara frågan om skolan kontinuerligt följer upp de extra anpassningar som görs.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att det saknas rutiner för att identifiera effekten av elevers extra anpassningar och säkerställa att de har avsedd effekt för eleven. Trots att lärarna har avsatt tid för att diskutera elevers utveckling mot kunskapsmålen och följa upp de extra anpassningarna finns

inga rutiner för hur lärare ska involveras i uppföljningen av effekter av de extra anpassningarna.

2 Görs en tillräcklig analys av elevens förutsättningar och behov för att kunna ge eleven relevanta extra anpassningar?

Här granskas om skolans bild av elevens behov avviker väsentligt från det konstaterande av elevens behov som SPSM tillsammans med Skolinspektionen gör. Granskningen ska utreda om läraren har en tydlig bild av elevens behov.

Sofi

Av den dokumentation som skolan skickat in framgår att Sofi kommit till Charlottenborgsskolan i årskurs 3. Sofi har periodvis haft åtgärdsprogram på tidigare skolor och så även på Charlottenborgsskolan. I årskurs 4 har Sofi åtgärdsprogram i matematik som syftar till att hon ska "*klara målen för år 6.*"

Av intervjun med elevhälsan framgår att dess företrädare inte känner till eleven och dess behov.

I elevens senaste framåtsyftande planering upprättad november 2015 skriver skolan att eleven har behov av extra anpassningar i form av speciallärare under kortare perioder, hjälp med att planera sitt lärande samt assistentstöd vissa lektioner. Om anpassningarna gäller generellt eller i specifika ämnen framgår inte av dokumentationen. Inte heller hur åtgärderna i åtgärdsprogrammet och de förtecknade extra anpassningarna samverkar för att möta elevens behov. Övriga lärare som intervjuats uppger att Sofi inte har behov av några extra anpassningar eller annat stöd i de ämnen de undervisar i.

Vid intervju beskriver Sofi att hon trivs i sin nuvarande skola. Sofi menar att hon lär sig bäst när det är tyst i klassrummet så hon kan få arbetsro. Det kan vara bra att få stöd av bilder och historier för att förstå och genomföra en uppgift. Om Sofi inte förstår så går hon till läraren för att få hjälp. En gång per vecka får Sofi undervisning i matematik i en mindre grupp, vilket hon också tycker underlättar lärandet. Sofi upplever sammantaget att hon får lagom utmaningar i matematiken.

Sofi har enligt den intervjuade läraren i matematik behov av att få anpassade uppgifter i matematik och en kontext till uppgifter hon ska göra. Om det uteblir kan Sofi tappa koncentrationen och "*gå in i en bubbla*". Sofi har vidare behov av att det finns ett utökat vuxenstöd för henne samt ett anpassat räknehäfte med större rutor att skriva i. Sofi har medvetet placerats på en plats i klassrummet

där det är lätt för de vuxna att vara placerade vid hennes sida och ge henne det kontinuerliga stöd läraren menar att hon behöver.

Vid genomförda lektionsobservationer får Skolinspektionen och SPSM sammantaget bilden av att Sofi, utöver det som skolan identifierat, har behov av

- Ett individanpassat material med uppgifter som är uppdelade i tydliga sekvenser med ett fåtal uppgifter åt gången.

I matematik har Sofi behov av att uppgifterna är begränsade och uppdelade i mindre sekvenser. I den bok som Sofi arbetar i är det för otydligt både till struktur och till antalet uppgifter per sida och Sofi blir beroende av en vuxen för att förstå och strukturera uppgiften. Ett exempel på hur detta ges under en matematiklektion då hon ges stöd av klassens elevassistent. Stödet innebär att elevassistenten sitter med Sofi under stor del av lektionen och leder henne genom uppgiften genom att ge anvisningar, komma med förslag och ställa frågor.

Charles

Den dokumentation som skolan lämnat avseende Charles består av framåtsyftande planeringar från vår och höst 2015 samt åtgärdsprogram från årskurs 1 och framåt. Av ett åtgärdsprogram framgår att skolan redan i årskurs 1 bedömde att Charles hade svårigheter att följa undervisningen på grund av "*små språkkunskaper*". Även i de åtgärdsprogram som upprättats senare har brister i Charles språkkunskaper pekats ut som skäl till att han i många ämnen har svårt att tillgodogöra sig undervisningen.

Av Charles senaste framåtsyftande planering upprättad november 2015 framgår att han har behov av extra anpassningar i form av speciallärare under kortare perioder, begränsade arbetsuppgifter, assistentstöd vissa lektioner samt inläsningstjänst. Det som framgår av den framåtsyftande planeringen är att skolan ska stötta och hjälpa Charles inom ämnena matematik, svenska som andraspråk och engelska. Av intervjun med undervisande lärare framgår att Charles inte har behov av några extra anpassningar eller annat stöd i andra ämnen. Charles har under en period vistats utomlands och när han kom tillbaka bedömde skolan att han tappat mycket av sina tidigare kunskaper och färdigheter och att han därför var i stort behov av särskilt stöd och extra anpassningar.

I intervju uppger Charles att det underlättar att arbeta tillsammans med en kamrat och att det går snabbare att lösa uppgifterna då, framförallt i samhällsorienterande ämnen men också i matematik och naturorienterande ämnen. Det kan också vara hjälpsamt att titta på film eller att det finns bilder som stöder förståelsen av en uppgift. Om det är långa genomgångar eller långa filmer kan

det vara svårt att koncentrera sig, tycker Charles. När han ska skriva texter är det inte så stor skillnad på att skriva för hand och att skriva på en läsplatta.

Av intervjun med läraren som undervisar bland annat i matematik framkommer att Charles kan ha behov av läshjälp och anpassade arbetsuppgifter. Det är också enligt läraren viktigt med en genomtänkt placering i klassrummet för att koncentrationen ska upprätthållas. Charles har också behov av att få hjälp med matematik i form av undervisning i en mindre grupp. Läraren menar att Charles också behöver extra anpassningar i samhälls- och naturorienterande ämnen.

Läraren i svenska som andraspråk menar att Charles har behov av struktur i undervisningen. Han har också behov en förförståelse, av att få ett större ordförråd och hjälp med att skapa struktur i de berättelser han skriver. Läraren säger att eleven har svårt med koncentrationen och att detta i första hand märks när eleven ska arbeta självständigt. Läraren menar att de behov som Charles har är sådant han delar med de andra eleverna som läser svenska som andraspråk och att de behov av insatser hon identifierat gäller för hela elevgruppen. Läraren menar att det för att eleverna ska nå kunskapskraven krävs mer samarbete mellan de undervisande lärarna än vad som är fallet idag.

Vid genomförda lektionsobservationer får Skolinspektionen och SPSM sammantaget bilden av att Charles, utöver det som skolan identifierat, har behov av

- Individuellt visuellt stöd, till exempel i form av mallar
- Individuellt anpassade läromedel och uppgifter
- Utmaningar utifrån sina förutsättningar
- Ett lugnare arbetstempo under vissa lektioner

Vid flera av de uppgifter som Charles arbetar med har han behov av en större struktur och ett visuellt stöd som innebär att han kan utföra uppgifterna själv. Med stöd av mallar, stödmaterial och egen reflektionstid skulle Charles ges större möjligheter till förståelse och självständigt lärande. Ett exempel ges vid en observerad lektion i matematik då Charles blev passiv tills elevassistenten ledde honom genom uppgiften. När Charles förstått ett moment kunde han arbeta på egen hand tills han kom till nästa moment där han saknade stöd som kunde ta honom vidare. Han blev då sittande, väntande på att elevassistenten på nytt skulle ta initiativet eftersom stödmaterial och anpassade uppgifter saknas.

Under genomgångarna i svenska som andraspråk har Charles behov av ett långsammare tempo, förklaring av ord och begrepp kompletterat med visuellt stöd samt ett arbetsmaterial som är anpassat till Charles förutsättningar. Vid de

genomgångar i svenska som andraspråk som observerats räckte Charles inte upp handen och var inte aktiv. När han fick frågor av läraren kunde han inte svara på dem. När han fick arbeta självständigt i en arbetsbok med olika svårighetsgrad kunde han på egen hand besvara de lättaste frågorna.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att skolan inte gör en tillräcklig analys av elevens förutsättningar och behov för att kunna ge eleven relevanta extra anpassningar. Bilden av elevernas behov som skolan ger beskrivs inte på ett enhetligt sätt i intervjuer och dokument och blir därmed otydlig.

Skolan bedömer att eleverna har behov av omfattande vuxenstöd. SPSM och Skolinspektionen uppfattar dock i sin analys att eleverna till stor del har behov av andra stödstrukturer än vuxenstöd – se ovanstående individuella punkter – för att utveckla sina förmågor och öka elevernas självständiga lärande.

3 Ges extra anpassningar i nuläget utifrån elevens förutsättningar och behov så att eleven kan nå så långt som möjligt i sin kunskapsutveckling?

Här granskas om de extra anpassningar eleven får matchar elevens verkliga behov i de enskilda fallen. Det kan avse olika dimensioner av extra anpassningar, exempelvis anpassning av arbetsformer, stöd för att organisera sitt arbete eller stöd för att hantera sociala aspekter av utbildningen.

Som tidigare beskrivits finns elevernas extra anpassningar förtecknade i respektive elevs framåtsyftande planering.

Sofi

I Sofis framåtsyftande planering från november 2015 finns följande förtecknat under rubriken extra anpassningar: hjälp av speciallärare under kortare tid, hjälp att planera sitt lärande samt assistentstöd vissa lektioner.

Vid intervju med läraren som undervisar i matematik beskriver läraren att hon för Sofi har genomfört extra anpassningar i form av en genomtänkt placering i klassrummet, undervisning i mindre grupp och hjälp av elevassistent. Sofi har också anpassade uppgifter; läraren beskriver det som att hon för Sofi "*skalar av och kör bas*". Sofi är med på alla uppstarter/genomgångar i klassen, men har sedan (liksom flera andra elever) anpassade uppgifter. Sofi har också ett räknehäfte som är anpassat efter hennes motoriska förmåga. Sofi deltar i läxhjälp en timma per vecka och får ibland anpassade prov. Den undervisning som sker i mindre grupp utgår från och förtydligar den undervisning som sker i klassen. I

klassundervisningen förstärker läraren också ofta det som sägs med hjälp av bilder. Detta har hon sett fungerar väl för Sofi och undervisningen tar, enligt läraren, därför hänsyn till det.

Läraren menar att det är en balansgång hur mycket stöd en elev ska ha av elevassistent och lärare under arbetet med sina uppgifter. Det finns en risk att det blir för mycket av ett "hjälpjag" menar läraren. Vad gäller Sofi såg läraren att behovet av assistentstöd minskade successivt och har därför börjat minska på denna form av stöd.

Vid lektionsobservationerna noterar Skolinspektionen och SPSM att följande insatser förekommer, vilka pekas ut som extra anpassningar av skolan.

Sofi är placerad strategiskt i klassrummet så att det underlättar för de vuxna att ge henne stöd under arbetet. Hon får under arbetspass mycket stöd framförallt av elevassistenten men även av läraren. Sofi har ett anpassat material i form av räknehäfte med större rutor än övriga elever, samt anpassade matematikuppgifter. Under de observerade lektionerna är läraren generellt mycket uppmuntrande i sitt bemötande av eleverna, vilket gynnar Sofi. Undervisningen ger eleverna generellt utmaningar och det finns också individuella utmaningar för Sofi. Exempel på detta ges bland annat i problemlösningsuppgifter som Sofi arbetar med och i samband med "mattospel" på en läsplatta.

Skolinspektionens bedömning av Sofis behov av extra anpassningar utgår från det konstaterande av elevens behov som gjorts under avsnitt 2 ovan.

Sofi arbetar för närvarande med ett material som enligt läraren är anpassat, men uppgifterna ställer trots det ofta för stora krav på henne för att hon ska kunna lösa dem på egen hand. Sofi blir därför beroende av att få kontinuerligt stöd av någon av de vuxna i klassrummet. För att variera de extra anpassningarna och de utmaningar Sofi ställs inför behöver det finnas uppgifter som hon kan lösa utan stöd från en vuxen. Det kan exempelvis uppnås genom att hon får uppgifter som är tydligt strukturerade och uppdelade och på en nivå som gör att hon kan lösa dem självständigt.

Charles

I Charles framåtsyftande planering från november 2015 finns följande förtecknat under rubriken extra anpassningar: hjälp av speciallärare under kortare tid, begränsade arbetsuppgifter, inläsningstjänst samt assistentstöd vissa lektioner.

Vid intervju med läraren som undervisar i matematik beskriver hon att även för Charles görs extra anpassningar i form av en genomtänkt placering i klassrummet, undervisning i mindre grupp och hjälp av elevassistent. Läraren för-

stärker ofta det som sägs med hjälp av bilder. Charles har, precis som Sofi, anpassade uppgifter. Charles är med på alla uppstarter/genomgångar inför i klassen, men har sedan anpassade uppgifter. Ibland får Charles också prov som är anpassade. Den undervisning som sker i mindre grupp utgår från och förtydligar undervisningen i klassen. Alla elever i klassen har ett eget schema över dagen där läraren tar hänsyn till elevernas individuella behov. Vid behov får eleven också extra anpassningar i samhälls- och naturorienterande ämnen.

Läraren i svenska som andraspråk säger att flera av eleverna i den grupp Charles tillhör har likartade behov och att hon därför tänker utifrån gruppen när hon gör anpassningar av undervisningen. Hon säger att det finns en stomme som de arbetar med och nämner läsförståelse "*att kunna läsa mellan raderna*" som ett område eleverna behöver träna.

Charles är under matematikundervisningen strategiskt placerad i klassrummet så att det underlättar för de vuxna att ge honom stöd under arbetet. Han får under arbetspass stöd av framförallt av elevassistenten men även av läraren. Under de observerade lektionerna är läraren generellt mycket uppmuntrande i sitt bemötande av eleverna, vilket gynnar Charles. Undervisningen ger eleverna generellt utmaningar och det finns också individuella utmaningar för Charles. Under den lektionsobservation som gjordes av undervisningen i svenska som andraspråk framkom inga extra anpassningar riktade specifikt till Charles. Nivån på det arbetsmaterial som användes var för hög för Charles och ingen av eleverna kunde förstå eller läsa mellan raderna i de fabler som var temat för lektionen.

Skolinspektionens bedömning av Charles behov av extra anpassningar utgår från det konstaterande av elevens behov som gjorts under avsnitt 2 ovan.

Liksom när det gäller Sofi konstaterar Skolinspektionen dock att de uppgifter Charles ställs inför i matematikundervisningen ofta ställer för stora krav på honom för att han ska kunna lösa dem på egen hand. Han blir därför beroende av att få kontinuerligt stöd av någon av de vuxna i klassrummet för att uppgifterna ska lösas. För att variera de extra anpassningarna och de utmaningar Charles ställs inför behöver det finnas uppgifter som han kan lösa utan stöd från en vuxen. Det kan uppnås genom att han exempelvis får uppgifter som är tydligt strukturerade och uppdelade och på en nivå som gör att han kan lösa dem självständigt.

I undervisningen i svenska som andraspråk ges ingen av de extra anpassningar som eleven konstaterats vara i behov av enligt elevens framåtsyftande planering, förutom att elevassistenten medverkar vid de observerade lektionerna.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att de extra anpassningar som görs inte är tillräckliga för att eleverna ska ges förutsättningar att nå så långt som möjligt i sin kunskapsutveckling och därmed nå kunskapskraven. De extra anpassningar som i nuläget genomförs är adekvata, men för att eleverna ska nå kunskapskraven krävs fler och delvis förändrade insatser.

Syfte och frågeställningar

Syftet med kvalitetsgranskningen är att granska om elever som inte når eller riskerar att inte nå kunskapskraven och som inte får särskilt stöd får extra anpassningar i undervisningen som utgår från deras förutsättningar och behov så att de kan nå så långt som möjligt i sin kunskapsutveckling. Följande frågeställning är aktuell:

Får elever i behov av extra anpassningar en undervisning som möter deras förutsättningar och behov, så att de kan nå så långt som möjligt i sin kunskapsutveckling?

För att besvara denna huvudfrågeställning ställs följande delfrågor i granskningen.

1. Genomför skolan extra anpassningar för eleven och görs de extra anpassningarna i ett tidigt skede?
 - 1.1. Har lärare och annan skolpersonal nu och tidigare ett ändamålsenligt arbete kring eleven för att tidigt uppmärksamma och identifiera elevens behov av extra anpassningar?
 - 1.2. Sätter skolan in extra anpassningar skyndsamt?
 - 1.3. Följer skolan kontinuerligt upp extra anpassningar för att säkerställa att de har avsedd effekt för eleven och annars korrigeras?
2. Görs en tillräcklig analys av elevens förutsättningar och behov för att kunna ge eleven relevanta extra anpassningar?
3. Ges extra anpassningar i nuläget utifrån elevens förutsättningar och behov så att eleven kan nå så långt som möjligt i sin kunskapsutveckling?

Metod och material

Kvalitetsgranskningen har en fallstudiedesign. Granskningen avgränsas till skolformen grundskolor och årskurs 4 och genomförs i två steg genom att först

ta reda på elevernas behov för att i steg två granska hur skolan möter dessa i ett tidigt skede.

Skolinspektionen har tagit del av elevernas skriftliga individuella utvecklingsplaner från årskurs 1-4 och andra dokument som skolan har avseende de berörda eleverna inför intervjuer och observationer.

Lektionsobservationer genomförts i ett urval av ämnen som eleven har samt specifikt i det ämne (svenska och/eller matematik) där eleven inte når eller riskerar att inte nå kunskapskraven. Intervjuer med elever, vårdnadshavare, lärare, elevhälsa och rektor har också genomförts.